

Kamu Yönetiminin Yeniden Örgütlenmesi ve Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Yerellik İlkesi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği

Fatih KIRIŞIK

SOSYAL BİLİMLER METİNLERİ

Papers on Social Science

Sürelî Hakemli Dergi

ISSN 1308–4453 (Print)
ISSN 1308–4895 (Internet)

Sahibi/ Owner: Prof. Dr. Osman ŞİMŞEK- Rektör
Namık Kemal Üniversitesi Adına

Baş Editör/ Editor in Chief: Doç. Dr. Ahmet KUBAŞ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Yardımcı Editör/ Assistant Editor: Yrd. Doç. Dr. Esra ALBAYRAKOĞLU
NKÜ Uluslar arası İlişkiler Bölüm Başkanı

Yayın Kurulu/ Editorial Board:

Prof. Dr. Rasim YILMAZ
Prof. Dr. Abdülkadir IŞIK
Prof. Dr. Alpay HEKİMLER
Yrd. Doç. Dr. İrfan ATALAY
Yrd. Doç. Dr. Seda Ş. GÜNGÖR
Yrd. Doç. Dr. Tefik SÜTÇÜ
Yrd. Doç. Dr. Harun HURMA
Arş. Gör. Aytaç GÜT

Sosyal Bilimler Metinleri Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından online ve basılı olarak sosyal bilimlerin farklı alanlarında yapılan çalışmaların duyurulması ve kamu oyu ile paylaşılarak tartışmaya açılmasına yönelik olarak yayınlanan, farklı üniversitelerdeki öğretim üyelerinden oluşmuş Hakem Kuruluna sahip, **ASOS, ZDB, PROQUEST** ve **Index Copernicus** tarafından indekslenen **uluslararası, akademik hakemli ve süreli** bir yayındır. Çalışmada öne sürülen görüş ve düşünceler yazara ait olup Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünü bağlamaz.

İndirme Adresi:

<http://sosyalbe.nku.edu.tr/>

Namık Kemal Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Değirmenaltı Yerleşkesi
TR-59030 Tekirdağ
Tel: +90-282-250 4500
Faks: +90-282-250 9932
E-Posta: sosyalbilimler@nku.edu.tr

Hakem Kurulu

Yusuf ALPER	Prof. Dr.	Uludağ Üniversitesi
Sudi APAK	Prof. Dr.	Beykent Üniversitesi
Neşe ATİK	Prof. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Hasan BOYNUKARA	Prof. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Tankut CENTEL	Prof. Dr.	Koç Üniversitesi
Toker DERELİ	Prof. Dr.	Işık Üniversitesi
Nadir DEVLET	Prof. Dr.	İstanbul Ticaret Üniversitesi
Ayten ER	Prof. Dr.	Gazi Üniversitesi
Nalan GÜREL	Prof. Dr.	Marmara Üniversitesi
Alpay HEKİMLER	Prof. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
İsmail Hakkı İNAN	Prof. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Abdülkadir IŞIK	Prof. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Cem KILIÇ	Prof. Dr.	Gazi Üniversitesi
Derman KÜÇÜKALTAN	Prof. Dr.	Trakya Üniversitesi
Thomas LOPEZ GUZMAN	Prof. Dr.	Cordoba Üniversitesi
Ahmet MAKAL	Prof. Dr.	Ankara Üniversitesi
Ahmet SELAMOĞLU	Prof. Dr.	Kocaeli Üniversitesi
Ali Nazım SÖZER	Prof. Dr.	Dokuz Eylül Üniversitesi
Yaşar ŞENLER	Prof. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Can TUNCAY	Prof. Dr.	Bahçeşehir Üniversitesi
Devrim ULUCAN	Prof. Dr.	Maltepe Üniversitesi
Rasim YILMAZ	Prof. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Levent AKIN	Doç. Dr.	Ankara Üniversitesi
Leyla ATEŞ	Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Şener BAĞ	Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Süleyman BAŞTERZİ	Doç. Dr.	Ankara Üniversitesi
Petru GOLBAN	Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Aşkın KESER	Doç. Dr.	Kocaeli Üniversitesi
Ahmet KUBAŞ	Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Hakan ONGAN	Doç. Dr.	İstanbul Üniversitesi
Todor RADEV	Doç. Dr.	International University College
Abdülkadir ŞENKAL	Doç. Dr.	Kocaeli Üniversitesi
Ali TİLBE	Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Aykut Hamit TURAN	Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Banu UÇKAN	Doç. Dr.	Anadolu Üniversitesi
İrfan ATALAY	Yrd. Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Sonel BOSNALI	Yrd. Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Tatiana GOLBAN	Yrd. Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
İmran GÜR	Yrd. Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Ali GÜREL	Yrd. Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Ahmet MENTEŞ	Yrd. Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Lütfü ŞİMŞEK	Yrd. Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Tevfik SÜTÇÜ	Yrd. Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Çiğdem VATANSEVER	Yrd. Doç. Dr.	Namık Kemal Üniversitesi
Ahmet Zeki BULUNÇ	Dr.	Başkent Üniversitesi (Emekli Büyükelçi)
Oscar A. POMBO	Dr.	Colef Üniversitesi

Hakem kurulunda yer alan isimler unvan ve soyadına göre alfabetik sıralanmıştır. Yayınlanmak üzere gönderilen çalışmaların konularına göre hakem ilavesi yapılabilir.

Kamu Yönetiminin Yeniden Örgütlenmesi ve Kamu Hizmetlerinin Yürütülmesinde Yerellik İlkesi ve Türkiye’de Uygulanabilirliği

ÖZET

Küreselleşme süreci bütün dünyada kapsamlı değişimlere yol açmaktadır. Küreselleşme süreciyle birlikte yerelleşme ve bölgeselleşme süreçlerinin de ortaya çıktığı/geliştiği görülmektedir. Avrupa Birliği’nin bütünleşme sürecinde de benzer gelişim ve değişimler yaşanmaktadır. Dünya genelinde ve kendine özgü koşullarıyla Avrupa Birliği özelinde yaşanan süreç ve gelişmelerin kamu yönetiminin işleyişinde ve örgütlenmesinde de değişimlere yol açtığı görülmektedir.

Avrupa Birliği’nde bütünleşmeye yönelik sorunların çözümü için kabul edilen yerellik ilkesi değişim sürecine eklenmiştir. Yerellik ilkesiyle kamu hizmetlerinin mümkün olduğunca halka en yakın birimler tarafından yürütülmesi istenmektedir. Ancak yerellik ilkesinin tanımlanması, yorumlanması ve uygulanmasında birtakım farklılıklar bulunmaktadır. Yerellik ilkesinin federal devletlerde uygulanan ve federal devlet örgütlenmesine uyumlu bir ilke olması, üniter devletlerde uygulanması konusunda sorunlara yol açmaktadır. Ayrıca yerellik ilkesi, Avrupa Birliği ile birlikte Türkiye’de gündemde olan bir ilkedir. Türkiye’de yerellik ilkesinin uygulanması konusunda üniter devlete uygunluk, devletin bölünme riski, küresel sermayenin sömürsüne yol açma, Anayasaya uygunluk boyutlarında tartışmalar yaşanmaktadır.

Yerellik ilkesi, çeşitli sorun alanlarını bünyesinde barındıran bir ilke olmasına rağmen kamu yönetiminin örgütlenmesi ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yaşanan sorunların çözümü, temsili demokrasi ile ilgili sorunların çözümü, yerel demokrasi, halkın yönetime katılımı gibi çeşitli açılardan yararlı sonuçlar doğurabilme potansiyeli taşıyan bir ilkedir. Bu yararlı sonuçların elde edilebilmesi için, üniter devletlerde yaşanabilecek sorunların çözülebilmesi olası görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Küreselleşme, Bölgeselleşme, Yerelleşme, Yerellik ilkesi.

Reorganisation of Public Administration and Public Service Execution Principles of Subsidiarity and Applicability in Turkey

ABSTRACT

An extensive change in the process of globalization is leading to the whole world. The decentralization and regionalization processes occur in the process of globalization / have been developing. Similar changes have taken place in the process of development and integration of the European Union. In the case of the European Union in the world and its particular conditions and developments in the process and the organization of public administration is also caused by changes.

To solve the problems of integration in the European Union adopted the principle of subsidiarity, articulated in the process of change. The principle of subsidiarity, the execution of public services required by the units closest to the citizens as possible. But the definition of the principle of subsidiarity, there are differences in the interpretation and application number. Compatible with the principle of subsidiarity, a principle of organization of the federal states and federal government to be implemented, leading to problems in the implementation of the unitary states. Also the principle of subsidiarity, a principle which is on the agenda in Turkey with the European Union. Unitary state in Turkey to implement the principle of subsidiarity compliance, the risk of division of the state, to lead the exploitation of global capital, there are arguments dimensions of compliance with the Constitution.

The principle of subsidiarity, a principle that incorporate a variety of problem areas, although the organization of the public administration and solve the problems in the conduct of public services, the solution of problems related to representative democracy, local democracy, as well as various aspects of public participation in the management principle of a potentially bringing about beneficial results. This is useful in order to obtain results, unitary states seem likely to solve the problems arise.

Key Words: European Union, Globalization, Regionalization, Decentralization, Subsidiarity principle.

İçindekiler

1. Giriş	1
2. Kavramsal Olarak Yerellik İlkesi	2
3. Yerellik İlkesi Avrupa Bütünleşmesinde Bir Geri Adım mı?	4
4. Üniter Bir Devlet Olarak Türkiye’de Yerellik İlkesi Uygulanabilir mi?	7
5. Yerellik İlkesine Yönelik Eleştiriler	11
6. Sonuç	14
Kaynakça:	16

1. GİRİŞ

Küreselleşme sürecinde kamu yönetiminin yeniden yapılandırılması düşüncesi ile merkezi yönetimin küçültülmesi istenmektedir. Dünyada kamu yönetimlerinin yeniden yapılandırılması çalışmaları ile merkezi yönetimden özel sektöre, sivil toplum kuruluşlarına, yerel ve bölgesel yönetimlere yetki ve görev devri yaşanmaktadır.

Dünyada ortaya çıkan değişimlere belirli ölçüde paralel gelişmelerin Avrupa Birliği’nde de yaşandığı görülmektedir. Avrupa Birliği’nin bütünleşme sürecinde benimsediği politika ve uygulamaların da Türkiye’yi etkilediği görülmektedir. Avrupa Birliği’nde bütünleşme sürecinde benimsenen ilkelerden biri yerellik ilkesidir. Yerellik ilkesi, Avrupa Birliği’nin antlaşma metinlerinde yer almış ve zamanla geniş bir alanda etkili olan bir ilke haline gelmiştir. Yerellik ilkesinin etkili bir ilke haline gelmesinde, Avrupa Birliği’nin devam eden bir bütünleşme sürecinde olması ve bu sürecin ortaya çıkardığı merkezîyetçilik sorununa bir çözüm olarak yerellik ilkesinin önerilmesi belirleyici olmuştur (Keleş, 1995: 4; Maccormick, 1997: 338; Metin & Altan, 2011: 132). Avrupa Birliği’ndeki gelişmelere paralel olarak Türkiye’de kamu yönetiminin yeniden örgütlenmesi ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerellik ilkesinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Yerellik ilkesi, Avrupa Birliği’nin bütünleşme süreciyle ortaya çıkmış bir ilke değildir. İlke, tarihi bir kökene dayanmakta ve federal devletler tarafından uzun süredir uygulanmaktadır. Ancak, ilkenin günümüzde büyük bir ilgi görmesinin nedeni özel koşullara dayanmaktadır (Keleş, 1995: 4). Yerellik ilkesi, dünyada 70’li yılların sonundan itibaren gündeme gelmiş ve sonraki yıllarda giderek popüler hale gelmiştir (Demirci, 2007: 390, 392). Yerellik ilkesinin öneminin artmasında küreselleşme sürecinde yerelleşme de etkili olmuştur. Çünkü yerelleşme, küreselleşme sürecine paralel olarak gelişmiş ve gelişmektedir (Görmez, 2005: 13-17; Uzun, 2010: 305). Yerelleşme bütün dünyada etkileri görülen merkezi yönetimin siyasi, idari ve mali yetki ve işlevlerini daha alt birimlere devretmesi olarak açıklanmakta (Sezer, 2007: 23) ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesinden çok yerel özerkliklerinin gerçekleştirilmesine dayanmaktadır (Demir & Karakütük, 2003: 74). Bu bağlamda, yerelleşme ile yerellik ilkesinin birbirinin gelişimini desteklemekte olduğu görülmektedir.

Küreselleşme ile yerelleşme arasındaki ilişkiye benzer bir şekilde küreselleşme ile bölgeciliğin birbiriyle etkileşim içerisinde gelişmekte olduğu görülmektedir (Ökmen & Canan, 2009: 144). Bu bağlamda, birbiriyle etkileşim içerisinde ve birbirini destekleyici olarak küreselleşme-bölgeselleşme-yerelleşme süreçlerinin giderek etkisini daha da yoğun olarak hissettirdiği bir küresel süreç yaşanmaktadır. Bu süreçte yerellik ilkesinin de sürece eklenildiği ve sürecin gelişimini destekleyici bir ilke olduğu ifade edilebilir.

Yerellik ilkesi ile ilgili birbirine zıt görüşler bulunmakta (Güler, 2003: 7-11; Karakılıç & Özcan: 2005: 5) ve ilkenin tartışmalı, muğlak bir içeriğe sahip olduğu düşünülmektedir (Yeniay, 2011: 4). Bu durum konunun bir sorun alanı olduğunu göstermektedir. Bu sorun alanının belirlenmesi, açıkça ortaya konulması ve sorunun Türkiye açısından değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu nedenle makalede

yerellik ilkesinin tanımı ve anlamı, ilkenin uygulama alanları belirlenerek, ilkenin Avrupa Birliği'nde ortaya çıkma süreci, gelişmesi ve uygulanması da incelenecektir. Kamu yönetiminin örgütlenmesinde ve kamu hizmetlerinin yürütülmesinde yerellik ilkesinin etkileri değerlendirilerek üniter devlet yapılarında ilkenin uygulanabilirliği tartışılacaktır. Ayrıca Türkiye'nin devlet yapısı ve hukuk kuralları açısından yerellik ilkesine uygunluğu değerlendirilecektir.

2. KAVRAMSAL OLARAK YERELLİK İLKESİ

Yerellik ilkesi Aristo'ya kadar uzanmaktadır. İlkenin gelişiminde St. Thomas d'Aquin ve Althusius etkili olmuştur (Keleş, 1995: 4). Yerellik ilkesinin düşünsel köklerinin yirminci yüzyıl Katolik felsefesine de dayandığı görülmektedir (Inman & Rubinfeld, 1998: para. 1). Liberalizmde de yerellik ilkesinin teorik temellerine ilişkin unsurların bulunduğu görülmektedir (Güler, 2003: 15; Özel, 2000: 27).

Tarihsel olarak yerellik ilkesinin çıkış kaynağı, devlet altı örgütlenmelerin devlet müdahalesi karşısında korunması ve siyasal, toplumsal ve ekonomik kararların bireylere en yakın düzeyde alınması düşüncesidir (Coşkun, 2007: 15). Bu düşünceye uygun şekilde örgütlenen batılı federal devletlerde bu ilke, uzun yıllardan beri uygulanmaktadır. Almanya ve ABD Anayasalarında da yerellik ilkesinin yer aldığı görülmektedir (Bozkurt & Özcan, 2001: 6). Çünkü yerellik ilkesi federal devletlerde, federe devletler ile federal devlet arasında gücün ve sorumlulukların paylaşılması amacıyla tasarlanmış bir ilkedir (Inman & Rubinfeld, 1998: para. 1).

Yerellik ilkesi İngilizcede "subsidiarity" kavramı ile ifade edilmektedir. Subsidiarity kavramı; Türkçe'ye yerellik, yerindenlik, ikincillik, yetki ikamesi, hizmette yerellik, hizmette halka yakınlık ve halka yakınlık gibi kelimelerle çevrilmiştir. Literatürde bu sözcüklerin hepsinin de subsidiarity kavramını karşılamak amacıyla kullanıldığı görülmektedir.

Yerellik ilkesinin net bir tanımı yapılamamaktadır (Bozkurt & Özcan, 2001: 10; Karaarslan, 2007: 105). Fakat sözcük anlamlarından yola çıkarak anlamayı sağlayacak bir çerçeve çizilerek ilkeleri belirlenebilir. Yerellik, ikincil durumda bulunma ve yardımcılık sözcükleri; yerel, ikincil, yardımcı sıfatına sahip bulunmayı anlatmaktadır. Subsidiarity sözcüğünün sıfat olarak anlamı, bir eylemi, davranışı, kişiyi ya da kurumu güçlendirmeye yarayan, onlara destek ve yardımcı olan yedek ve ikincil kavramlarıyla özdeştir (Keleş, 1995: 4). Subsidiarity kavramında asıl olan yerel idari birimler, yedek, ikincil ve destekleyici olan ise merkezi yönetimdir. Buna göre, yerel idari birimler asıl yetkili ve görevli olarak kamu hizmetlerini yürütmelidirler. Yerel idari birimler tarafından hiç ya da etkin biçimde yapılamayan hizmetler ise yedek, ikincil ve destekleyici konumda olan merkezi yönetim tarafından yerine getirilmelidir (Keser, 2004: 119; Koçdemir, 2000: 80).

Yerellik ilkesi merkezi yönetim ile yerel idari birimler arasında ilişkileri düzenlediği gibi idari birimlerin birbirleri arasındaki ilişkileri de düzenlemektedir. Buna göre, bir üst kademedeki idari birim alt kademedeki idari birime yardımcı olmalıdır (Keser, 2004: 119). Bir kamu hizmeti en alt seviyede ve vatandaşa en yakın idari birim tarafından ya hiç ya da etkin biçimde yerine getirilemediğinde ancak bir

üst idari birim tarafından yerine getirilmelidir (Koçdemir, 2000: 80). Dolayısıyla yerellik ilkesi ile öngörülen hizmet örgütlenmesinde, kamu hizmeti hiç ya da etkin biçimde yerine getirilemediğinde, halka en yakın idari birimden bir üst idari birime doğru bir yetki ve görev aktarımı söz konusu olmaktadır. Bir üst idari birim tarafından da kamu hizmetinin gerektiği gibi yerine getirilmemesi durumunda ise, üst idari birimin bir üst kademesindeki idari birim tarafından bu kamu hizmeti yerine getirilmelidir. Merkezi yönetim bu idari basamakların en sonunda yer almaktadır. Bu nedenle yetki ve görev aktarımında en son düşünülecek makam merkezi yönetimdir.

Yerellik ilkesi ile ilgili bir diğer önemli nokta da sözcük ve/veya anlamca kendisine yakın diğer kavramlarla karıştırılması olasılığıdır. Bu bağlamda, yerellik ilkesi ile yerelleşme kavramı birbiriyle karıştırılmamalıdır (Canatan, 2001: 44-45). Yerelleşme ile merkezi yönetimden yerel yönetimlere, taşra teşkilatlarına, sivil toplum kuruluşlarına ve özelleştirmeler yoluyla piyasaya yetki ve görev devri söz konusu olmaktadır. Yerellik ilkesi ise, kamu hizmetlerinin sunumunda halka en yakın yönetimlerin tercih edilmesini öngörmektedir. Yerelleşme merkezi yönetimin yetki ve görevlerinin mümkün olanlarını devretmesini içermekle birlikte, halka en yakın yönetimlere yönelik bir vurgu bulunmamaktadır. Ayrıca yerelleşme ile merkezi yönetimin yetki ve görevlerini yerel idari birimlere devretmesi öngörülmekte iken; yerellik ilkesinde kamu hizmetinin verimliliğinin değerlendirilmesi ve optimum ölçekte sunulmanın sağlanması gerekmektedir. Optimum ölçek, bazı hizmetler açısından merkezi yönetim de olabilir (Yılmaz, 2005: 138).

Öte yandan yerellik ilkesi bireyi esas alan, bireyin kendi başına yapabileceği işlere devletin müdahalesini uygun görmeyen bir yaklaşıma da sahiptir. Bu açıdan güçlü, büyük, sert, uzak ve müdahaleci geleneksel devlet modeli yerine; bireyi temel alan etkin devlet modeli yerellik ilkesiyle mümkün görülmektedir (Barlas & Karagöz, 2007: 158). Yerellik ilkesi yerel halktan yerel hizmetlerin görülmesinde yararlanarak, kamu hizmetlerinin görülmesinde kaynakların daha akılcı kullanılmasına ve diğer yandan da halkın demokratik eğitiminin sağlanmasına yardımcı olacaktır. İşte bu ilke bu amaçların gerçekleştirilmesine yönelik kavramlardan biridir. Bu ilkenin bazen hizmeti halkın ayağına götürmek şeklinde ifade edildiği görülmekte ise de, bu ilkenin asıl anlamı, hizmetin yerinde ve aynı zamanda yerinden görülmesidir. Oysa hizmetin halkın ayağına götürülmesinde söz konusu olan, hizmetin gerçekte merkezi yönetime ait bir hizmet olmasıdır (Keleş, 1995: 4).

Yerellik ilkesinin hangi yönetimleri tercih ettiği konusunda iki farklı görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilkinde, yerel yönetimler kamu hizmetlerinin sunumunda merkezi yönetime göre öncelikli olarak değerlendirilirken (Aykaç, 1999: 7); diğerinde böyle bir gereklilik olmadığı, sadece görevin kapsam ve niteliği, yetkinlik ve ekonomik gerekler dikkate alınarak halka en yakın kuruluşa hizmetin verilmesi gerektiği (Apan, 2006: 40-41) ifade edilmektedir. Ancak, merkezi yönetimin yürütmesi gereken kamu hizmetleri açısından da yerellik ilkesi ile öngörülen halka yakınlık önemlidir. Bu açıdan yerellik ilkesine göre halka daha yakın olan merkezi yönetim birimlerinin hizmeti yürütmesi gereklidir. Merkezi yönetimin taşra teşkilatları halka daha yakın konumda olduğundan merkezi yönetimin yürütmesi gereken kamu hizmetlerinin mümkün olanların taşra teşkilatları tarafından yürütülmesi de yerellik ilkesi kapsamında değerlendirilmektedir (Apan, 2006: 34). Taşra teşkilatlarının kamu hizmetlerini

yürütmesinde de yerellik ilkesine göre bir derecelenme söz konusu olacaktır. Buna göre, halka en yakın taşra teşkilatının kamu hizmetini yürütmesi esastır. Hizmet bu idare tarafından gerektiği gibi yerine getirilemezse, bir üst kademe taşra teşkilatına devredilmelidir.

Yerellik ilkesi iki taraflı işleyen bir yönetsel sistem oluşturmaktadır. Yerellik ilkesi ile, üst yönetim birimlerine yerel yönetimlere yardımda bulunulması gibi pozitif yükümlülükler getirildiği gibi, merkezi yönetimin yerel yönetimlere müdahale etmesini engelleyici negatif yükümlülükler de içermektedir. Kamusal ihtiyaca en yakın yönetim, bazı durumlarda köy yönetimi ya da mahalle yönetimi olabilir. Bu durumda merkezi yönetimin müdahalesini engelleyici negatif yükümlülükler işleyecektir. Köy ve mahallenin sınırlarını aşan bir ihtiyaç söz konusu ise bu durumda elverişli ölçekteki belediye, il özel idaresi, bölge idaresi gibi yönetimlere verilmelidir. Bu ise, halka en yakın yönetimin üzerindeki yönetim birimlerine pozitif yükümlülükler yüklemektedir (Güllüce, 2004: 63).

Yerellik ilkesi ile yerel yönetimlerin de yetki ve görevlerinden mümkün olanlarını daha alt kademedeki halka en yakın yerel yönetim birimlerine devretmesi öngörülmektedir (Kaya & Şentürk, 2007: 15). Yerel yönetimlerin birbirleri arasında da halka daha yakın olan yerel yönetimlere öncelik verilmesi, yerellik ilkesinin bir gereğidir. Bu durum yerel yönetimler arasında da yerel düzeyde merkezileşmeyi engelleyici bir rol oynamaktadır.

Yerellik ilkesinin tam olarak anlaşılmasında, ilkenin uygulanma alanlarının bilinmesi önem taşımaktadır. Bu bağlamda yerellik ilkesinin uygulanabileceği üç alandan söz edilmektedir: Bunlardan birincisi, özelleştirme. Özelleştirme kapsamında, sorumlulukların kamu kesimi ile özel kesim arasında paylaştırılması söz konusu olmaktadır (Keleş, 1995: 5). Bu durum piyasa yerelliği olarak adlandırılmaktadır (Maccormick, 1997: 350). İkincisinde ise, ülkenin sınırlarını genel çerçeve olarak kabul edip ülkedeki hizmetleri devlet ile bölge, il ve kent yönetimleri arasında paylaşır. Üçüncüsü ise, uluslararası düzeyde, uluslararası kuruluşlarla bu kuruluşların üyesi olan devletler arasındaki ilişkilerde ilkenin uygulanmasıdır (Keleş, 1995: 5).

Yerellik ilkesinin anlaşılmasında Avrupa Birliği'nde yaşanan süreç son derece önemlidir. Avrupa Birliği, Birlik içerisinde yaşanan sorunlara yönelik bir çözüm önerisi olarak yerellik ilkesini ortaya atmış ve uygulama alanını ve düzeylerini gittikçe gelişen bir hukuki süreçle belirlemiştir.

3. YERELLİK İLKESİ AVRUPA BÜTÜNLEŞMESİNDE BİR GERİ ADIM MI?

Yerellik ilkesi Avrupa bütünleşmesinde ilk olarak Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile tanımlanmıştır. Yerel yönetimlerin güçlendirilmesi, özerkliklerinin savunulması, yerinden yönetim ve demokrasi ilkelerine dayalı bir Avrupa oluşturulması amacıyla oluşturulan Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, 15 Ekim 1985 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından bir sözleşme olarak imzaya açılmıştır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı 1 Eylül 1988 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Aydın & Taş, 2007: 23).

1987 Avrupa Tek Senedi 130. maddesinde yerellik ilkesine yer verilmektedir. Avrupa Tek Senedi ile ulusal düzeyin altındaki kurumların varlığı da kabul edilmiştir (Ökmen & Canan, 2009: 153). Avrupa Birliği’ni oluşturan 7 Şubat 1992 tarihli Maastricht Antlaşmasında da yerellik ilkesi yer almaktadır. Antlaşma’nın 3/b maddesinde, içeriği hakkında bilgi verilmeksizin yerellik ilkesi açıklanmıştır (Zeyrekli & Ekizceleroğlu, 2007: 38). 2 Ekim 1997 tarihinde imzalanan Amsterdam Antlaşması ile kabul edilen Yerellik İlkesinin Uygulanmasına Dair Protokol ile de Avrupa Birliği tarafından alınan kararların hangi koşullar altında alınırsa yerellik ilkesine uygun olabileceği sıralanmıştır (Demirci, 2007: 395). 13 Aralık 2007 tarihinde imzalanan Lizbon Antlaşması da, Avrupa Birliği’nin kurumsal yapısında önemli değişiklikler öngörmektedir. Lizbon Antlaşmasında da yerel ve bölgesel yönetimlere ve yerellik ilkesine vurgu yapılmıştır (Kerman, 2009: 278).

Maastricht Antlaşmasıyla Avrupa’nın bir siyasal birliğe yönelmesi üye ülkelerin bazısında Avrupa Birliği’nin aşırı merkezileşeceği endişesinin gelişmesine neden olmuştur. Bu süreçte, siyasi birliği sağlamak için alınan kararların merkezîyetçi bir yönetimin ortaya çıkmasına ve yerel yönetimlerin ortak yapılanmayı sağlamak adına güçsüzleştirilmesine yol açacağı düşünülmektedir. Bu endişeler, kalkınmalarını yerel yönetimlerin katkısıyla gerçekleştiren ülkelerde daha çok ortaya çıkmaktadır (Güler, 2003: 14; Keleş, 1995: 8; Yeter, 1997: 38). Bu antlaşmanın onaylanması konusunda üye ülkelerde yapılan halkoylaması sonuçları olumsuz çıkmaya başlamıştır. Danimarka’da halkoylaması olumsuz sonuçlanmış, Fransa’da ise kılpayı olumlu bir sonuç elde edilmiştir. Bu sonuçlardan sonra aşırı merkezleşme endişelerini gidermek için Avrupa Birliği’nde yerellik ilkesine işlevsellik kazandırılmıştır (Tekeli & İlkin: 2000: 130).

Her ne kadar Maastricht Antlaşması, yerellik ilkesine yer verse de Antlaşmada Birliğin yönetim basamakları olarak Birlik, üye devletler ve bölgeler biçiminde bir sayım yapılması ve yerel yönetimlerden açıkça söz edilmemesi yerel yönetimler açısından endişeye neden olmuştur (Mengi, 1997: 110). Ancak bu durum Lizbon Antlaşması ile düzeltilmiştir.

Lizbon Antlaşması ile yerellik ilkesinin ihlalini önlemek için birtakım düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre, üye ülke millet meclislerine ve Bölgeler Komitesine Avrupa Birliği’nin hukuki tasarruflarının yetkilerini ihlal ettiği gerekçesiyle yerellik davası açabilme hakkı tanınmıştır (Arsava, 2009: 1468; Kerman, 2009: 280). Yerellik ilkesi konusunda yapılan bu düzenlemelerle, Avrupa Birliği’nde üye devletlere ve eyaletlere, Birlik karşısında yerel yetkilerin korunması için önemli haklar tanınmış olmaktadır.

Avrupa Birliği’nin bütünleşme sürecinde farklı yönetsel düzeyler arasında yetki ve görevlerin paylaşılmasının nasıl yapılacağı sorunu, yerellik ilkesinin benimsenmesiyle aşılmıştır. Avrupa Birliği’nde yerellik ilkesi ile yerel yönetimler, bölgesel yönetimler, üye devletler ve Birlik arasındaki ilişkiler şekillendirilmektedir (Maccormick, 1997: 338; Metin & Altan, 2011: 132).

Yerellik ilkesi, bölgesel ve yerel yönetimlerin Avrupa Birliği’ne karşı kendi haklarını koruması, daha fazla yetki aktarılması (Arıkan, 2004: 39) ve böylelikle Birlik yetkilerinin ve bunların yürütülmesinin sınırlandırılması işlevi görmektedir (Özel, 2000: 32). Birçok yazarın görüşüne göre, yerellik ilkesi

uluslar üstüleşmeye ve merkezleşmeye karşı etkide bulunmaktadır. Ayrıca bölgeler, belediyeler, ilçeler gibi orta, alt ve en alt düzeylerin önceki varolan karar verme olanaklarını korumayı içermektedir. Diğer taraftan, Avrupa Birliği'ne şimdiye kadar uyumlaştırılmamış alanlar ve konularda işin görülmesi ilgili devletlere bırakılmaktadır (Özel, 2000: 31). Ancak yerellik ilkesinin işlevini sadece Birlik altı yönetsel düzeylerin lehine işleyen tek yönlü bir süreç olarak görmek olanaksızdır. Çünkü yerellik ilkesi, bir yandan ulusal, bölgesel ve yerel yönetimler gibi, daha küçük birimler için koruyucu bir işleve sahipken, öte yandan Avrupa Birliği'nin işlemlerine meşruluk kazandırmaktadır (Metin & Altan, 2011: 133).

Avrupa Birliği açısından yerellik ilkesinin iki anlamı bulunmaktadır. İlkenin ilk anlamı, üye devletlerin Avrupa Birliği karşısında yetkilerinin korunması; ikinci anlamı ise, üye devletlerin kendi içerisinde yerellik ilkesine göre örgütlenmeleridir (Güler, 2000: 26). Görülmektedir ki Avrupa Birliği'nde, Birlik merkezi dışındaki bütün siyasal ve idari unsurlar yerel olarak kabul edilmekte ve yerellik ilkesi de bu kapsamda anlamlandırılmaktadır (Ökmen & Canan, 2009: 153).

Avrupa Birliği'nde yerellik ilkesinin kabul edilmesi, Birlik altı yönetsel düzeylerin güçleneceği, Birlik'in zayıflayacağı ve bu durumun ise Avrupa bütünleşmesine engel olacağı veya yavaşlatacağı endişelerine yol açabilir. Ancak, Amsterdam Antlaşmasına ekli Yerellik ve Orantılılık İlkelerinin Uygulanmasına Dair Protokolde Birlik'in yetkilerinin korunduğu ve geniş bir takdir yetkisi ile donatıldığı görülmektedir. Keza Protokolde, yerellik ilkesinin Avrupa Birliği'nin antlaşmalardan doğan yetkilerini tartışma konusu haline getiremeyeceği belirtilmektedir. Protokol, yerellik ilkesinin uygulanmasında yasa koyucunun yine de bir takdir alanına sahip olduğunu beyan etmek üzere bir düzenleme yapmıştır. Buna göre; yerellik ilkesi dinamik bir kavram olarak anlaşılmalı ve antlaşmalarda öngörülen amaçlar göz önünde tutularak uygulanmalıdır. Birlik, kendisine tanınan yetkiler çerçevesinde ve şartlar bunu gerektirdiğinde faaliyetlerini genişletebilir ya da sınırlandırabilir veya haklı kılan sebepler ortadan kalkmışsa sona erdirebilir (Metin & Altan, 2011: 136; Özel, 2000: 37).

Yukarıda görüldüğü gibi Avrupa Birliği antlaşmalarında yerellik ilkesi net bir şekilde ortaya konamamış, belirsiz hukuki kavramlarla ifade edilmiştir. Bu durum, ilkenin uygulanması açısından sorunlara yol açmaktadır. Avrupa Birliği Adalet Divanı da belirsiz hukuki kavramlarla düzenlenen yerellik ilkesini yorumlamak ve somutlaştırmaktan kaçınmıştır (Metin & Altan, 2011: 145). Protokol ile Birlik'e verilen geniş takdir yetkisi, antlaşmalarla ortaya çıkan hukuki belirsizlik ve Adalet Divanı tarafından bu belirsizliğin giderilmemesi; yerellik ilkesi üzerinden Avrupa'da bir yönetsel düzeyler mücadelesinin sürmekte olduğunun göstergesi olarak görülebilir.

Yerellik ilkesi ile Avrupa Birliği'nin yetkilerinin korunduğu görülmektedir. Üye devletlerin iç örgütlenmesinde bölgesel yönetimlerin oluşturulduğu ve/veya etkinliklerinin artırıldığı görülmektedir. Bu gelişmeler federal bir Avrupa Birliği'nin oluşturulmasında önemli basamakları oluşturmaktadır.

4. ÜNİTER BİR DEVLET OLARAK TÜRKİYE’DE YERELLİK İLKESİ UYGULANABİLİR Mİ?

Yerellik ilkesi Avrupa bütünleşmesinde ilk olarak Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı ile tanımlanmıştır. Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı, Türkiye tarafından 21 Kasım 1988 tarihinde imzalanmış ve 1991 yılında onaylanarak 1 Nisan 1993 tarihinde Türkiye’de yürürlüğe girmiştir. Ancak Türkiye Şart’ın bazı hükümlerine çekince koymuştur (Aydın & Taş, 2007: 23). Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı bir uluslararası antlaşmadır. Uluslararası antlaşmaların Türk Hukukundaki durumunun incelenmesi ile Şart’ın Türkiye’deki uygulanabilirliği değerlendirilebilir.

1982 Anayasası 90. maddesinde usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmalar kanun hükmünde olduğu belirtilmekte ve bir sonraki cümlede uluslararası antlaşmalar hakkında Anayasaya aykırılık iddiasıyla Anayasa Mahkemesi’ne başvurulamayacağı ifade edilmektedir. Bu durumda, kanun hükmünde olan yerellik ilkesinin uluslararası antlaşmaya dayanılarak uygulanmasına hukuki bir engel bulunmadığı düşünülmektedir (Aykaç, 1999: 7). Ancak yerellik ilkesinin Anayasa’nın 123, 126 ve 127. maddelerine aykırı olduğu konusunda görüşler bulunmaktadır.

1982 Anayasasının 123. maddesi birinci fıkrasında, idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu ve kanunla düzenleneceği ifade edilmektedir. Bu kural idarenin bütünlüğü ilkesini düzenlemektedir. İdarenin bütünlüğünün sağlanması, hiyerarşi ve idari vesayet olarak adlandırılan iki hukuki araçla sağlanmaktadır. Yerellik ilkesinin yerel yönetimler üzerinde idari vesayet denetimini kaldırdığı bu nedenle idarenin bütünlüğü ilkesine aykırı olduğu iddia edilmektedir (Güler, 2003: 16).

1982 Anayasasının 127. maddesi ikinci fıkrasında yerel yönetimlerin kuruluş ve görevleri ile yetkilerinin, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak kanunla düzenleneceği belirtilmiştir. Anayasanın 127. maddesinde yerinden yönetim ilkesinin içeriği, kapsamı ve sınırları belirtilmiş olmadığından yerellik ilkesinin 1982 Anayasasında yerel yönetimlerle ilgili düzenlemelere uygun olup olmadığı, tartışılabilir bir nitelik taşımaktadır (Aldanmaz, 2010: 98; Keleş, 1995: 13). Anayasa’nın 127. maddesi görev paylaşımının kanun ile yapılacağını göstermiştir. Kanun koyucu Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı’nı 1991 yılında 3723 sayılı kanun ile onaylamıştır. Bu şartın kuralları arasında yer alan yerellik ilkesi de kanun koyucu tarafından benimsenmiş olmaktadır. Ancak bu ilkenin hayata geçirilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmamaktadır (Keleş, 1995: 14).

Yerellik ilkesi ile merkezi yönetim ile yerel idari birimler arasında yetki ve görev paylaşımında yerel idari birimlerin birincil, merkezi yönetimin ikincil konumda bulunması söz konusu olmaktadır. Buna göre kamu hizmetlerinin yürütülmesinde asıl görevli makam yerel idari birimlerdir. Yerel idari birimler tarafından yapılamayan kamu hizmetlerinin merkezi yönetim tarafından yapılması söz konusudur (Bilecen, 2009: 7). Türkiye’de yerel yönetimlerle ilgili yeni kanunlarda buna paralel düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir.

5393 sayılı Belediye Kanunu 14. maddesi b bendi ikinci fıkrasında “Belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahallî müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar

veya yaptırır” ibaresi Anayasa Mahkemesi’nin 24 Ocak 2007 tarihli ve E. 2005/95, K. 2007/5 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. Bu karar ile belediyelerin görevleri açısından kabul edilen genel görevlilik ilkesinden liste ilkesine dönüşmüştür. Türkiye’de diğer yerel yönetim birimleri olan il özel idareleri ve köyler açısından genel bir yetkilendirme yapılmamıştır.

Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararında Anayasa’nın 126. ve 127. maddelerine dayanılmıştır. Anayasa Mahkemesi kararında, Anayasa’nın 126. maddesinde, merkezi yönetimin örgütlenmesine ilişkin ölçütler olarak coğrafya durumu, ekonomik koşullar ve kamu hizmetlerinin gereklerinin sayıldığı belirtilmiştir. Maddede, merkezi yönetimin görevlerini belirginleştiren ya da sınırlayan bir düzenleme yapılmadığı ifade edilmiştir. Buna karşın, Anayasa’nın 127. maddesinde, yerel yönetimlerin örgütlenmesi hem coğrafya hem de konu yönünden sınırlandırıldığı tespiti yapılmıştır. Anayasa Mahkemesi, maddeye göre yerel yönetimlerin, ancak yöresel olarak örgütlenebilmekte ve yalnızca yerel ortak gereksinimlerin karşılanması yönünden görevlendirme yapılabileceğini düşünmektedir. Anayasa Mahkemesi’ne göre, Anayasa’da, merkezi yönetimin, devlet iktidarını yansıtacak biçimde tüm kamu hizmetlerinin yürütülmesini sağlamak üzere ülke genelinde; yerel yönetimlerin ise, sınırlı bir coğrafyada ortak yerel gereksinimlerin karşılanması gibi sınırlı bir konuda örgütlenmesi öngörülmüştür. Buna göre, yönetsel örgütlenmede, merkezi yönetim konu yönünden genel, yerel yönetimler ise özel görevlidir. Bunun sonucu olarak, yasalarda, merkezi yönetimin görevleri soyut ve genel, yerel yönetimlerin görevleri somut ve belirgin biçimde düzenlenmelidir (Resmi Gazete, 29.12.2007).

Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararı ile yerellik ilkesinin Türkiye’de uygulanması oldukça zorlaşmıştır. Yerellik ilkesinin Türkiye’de tam anlamıyla uygulanabilmesi açısından Anayasa’nın 126. ve 127. maddelerinin değiştirilmesi gerekecektir. Ancak yerellik ilkesinin kısmi olarak uygulanabilmesi hala mümkündür.

5393 sayılı Belediye Kanunu 14. maddesinde; 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu 6. maddesinde hizmetlerin, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulacağı ifade edilerek yerellik ilkesi düzenlenmiştir. Bu hükümler, belediye ve il özel idaresi hizmetlerinin kendi içerisinde yerellik ilkesine uygun olarak halka en yakın yerlerde yapılmasını öngörmektedir. Ancak yerellik ilkesinin uygulanması açısından bu oldukça sınırlı bir uygulamadır. Yerellik ilkesi ile özellikle merkezi yönetim-yerel yönetim arasında yetki ve görev bölüşümünün yerel yönetimleri önceleyen bir şekilde yapılması önerilmektedir. Ancak Türkiye’de 2004 ve 2005 yılında çıkarılan yeni belediye, büyükşehir belediyesi ve il özel idaresi kanunlarıyla bu konuda önemli gelişme kaydedilmiştir. Yeni kanunlarla yerel yönetimlerin yetki ve görevlerinin oldukça genişletildiği söylenebilir. Ayrıca yerel yönetimlerin mali kaynaklarının 2004 öncesine göre günümüzde oldukça artırıldığı görülmektedir. Bu gelişmeler yerellik ilkesine uygun olarak yerel yönetimlerin güçlendirildiğini göstermektedir.

Bakanlar Kurulu tarafından kabul edilen 31.07.2009 tarihli 27305 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik maddeleri arasında yerellik ilkesinin de düzenlendiği görülmektedir. Bu Yönetmeliğin kamu hizmetlerinin ilk kademe ve vatandaşın en yakın yerde sunulması başlıklı üçüncü maddesi üç fıkradan oluşmaktadır. Bu üç fıkrada

yerellik ilkesi ile ilgili düzenlemelere yer verilmektedir. Birinci fıkrada; kamu hizmetlerinin, başvuru yapılan ilk kademedan sunulması ve sonuçlandırılması, başvuru mercii ile karar/onay mercii arasında birden fazla kademe oluşturulmaması esası kabul edilmiştir. İdare, başvuruların, doğrudan kamu hizmetini sunan birime yapılmasını ve ilk kademedeki sonuçlandırılmasını sağlamak için gerekli tedbirleri almalıdır. İkinci fıkrada; idarenin, hizmetlerin vatandaşa en yakın yerden sunulabilmesi amacıyla gerekli görülen mahallerde geçici veya sürekli bürolar açabileceği düzenlenmiştir. Üçüncü fıkrada; idarenin, sunduğu hizmetlerin her birini yerine getirecek birim ve görevlileri tespit edeceği ifade edilmiştir. Bu idarelerden başka teşkilatları ise, tespit edilen birim ve görevlileri buldukları yerin en büyük mülkî idare amirine bildirmekle görevlendirilmiştir.

Kamu Hizmetlerinin Sunumunda Uyulacak Usul ve Esaslara İlişkin Yönetmelik’te yapılan düzenlemelerle yerellik ilkesinin uygulama alanının kamu hizmeti sunan bütün yönetim birimlerini kapsayacak şekilde genişletildiği görülmektedir. Buna göre; kamu hizmeti sunan bütün yönetim birimleri kendilerinin görevli oldukları konularda, kamu hizmetlerini halka en yakın şekilde sunmaya çalışacaklardır.

Türkiye’de 2004 ve 2005 yıllarında kabul edilen yerel yönetim kanunları ile yapılan yerellik ilkesine uyumlu merkez-yerel yetki ve görev bölüşümü Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir. Ancak yeni yerel yönetim kanunları ve sonrasında devam eden kanun değişiklikleri ile yerellik ilkesine uygun olarak yerel yönetimlerin görev ve yetkileri ile mali kaynakları genişletilmiştir. Ayrıca yönetim birimlerinin kendi içerisinde kamu hizmetlerini halka yaklaştırmaları bütün yönetim birimlerini kapsayacak şekilde Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan bir yönetmelikle düzenlenmiştir. Ancak yerellik ilkesinin merkez-yerel ilişkilerinde kapsamlı bir şekilde uygulanması, Anayasa’da yerellik ilkesinin düzenlenmesi ile mümkün olabilecektir.

Yerellik ilkesi ile Avrupa Birliği’nin örgütlenmesinde yaşanan değişimler ile Türkiye’de kamu hizmetlerinin örgütlenmesinde ve işleyişinde yaşanan değişimler incelendiğinde dikkat çekici sonuçlara ulaşılmaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı kabul edildikten sonra Avrupa Birliği’ne üye ülkeler yerel ve bölgesel yönetimlerine ilişkin yasal düzenlemeler yapmışlardır. Bu yasal düzenlemelerde ortak özellikler bulunmaktadır. Ortak özelliklerden birincisi, merkezden çevreye daha fazla yetki aktarımı yapılmasıdır. İkinci ortak özellik, en uygun büyüklükte yerel yönetimlerin oluşturulmasıdır. Bu amaçla Avrupa ülkeleri, belediye sayılarını azaltmış, küçük yerel yönetim birimlerini birleştirme ya da bölge yönetimleri oluşturma yoluna gitmişlerdir. Üçüncü ortak özellik ise, yerel yönetimlerin yetki ve mali özerkliklerinin artırılması ve merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki denetimini sınırlandırma amacını taşımaktadır. Dördüncü ortak özellik olarak ise, yerel yönetimler konusundaki farklı yasal düzenlemelerin birleştirilerek ortak bir yerel yönetim çerçeve yasası oluşturulması sayılabilir (Arıkan, 2004: 46-47).

Merkezden çevreye daha fazla yetki aktarımı yapılması konusunda Türkiye’de 2004 ve 2005 yıllarında kabul edilen yeni yerel yönetim kanunlarıyla; belediye, büyükşehir belediyesi ve il özel idarelerinin

yetki ve görevlerinin artırıldığı görülmektedir. Kanunlarda sonraki yıllarda yapılan değişikliklerle yeni yetki ve görevlerin yerel yönetimlere aktarıldığı görülmektedir.

Yukarıda ifade edilen ortak özelliklerden ikincisinin, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında da ifade edilen yerellik ilkesine aykırı olduğu düşünülebilir. Ancak yerellik ilkesinin Avrupa uygulamasında, ilkenin gerçekçi koşullara dayandırıldığı görülmektedir. Kamu hizmetlerinin sunulmasında en uygun büyüklüğün tespiti önemlidir. Avrupa ülkelerindeki belediye sayılarında azaltma, küçük yerel yönetim birimlerini birleştirme gibi uygulamalara paralel şekilde Türkiye’de de yerel yönetim birimlerinde bir azaltmaya gidilmiştir. 2004 yılındaki kanun değişiklikleriyle belde belediyesi kurulabilmesi için nüfus şartı 2000’den 5000’e çıkarılarak nüfusu 5000’in altında olan belde belediyeleri kapatılmıştır. Büyükşehir belediyesi sınırları içerisinde bulunan ilçe olmayan yerleşim birimlerinde kurulan ilk kademe belediyeleri kapatılmıştır. 2012 yılında 16 büyükşehir belediyesine ilave olarak 14 büyükşehir belediyesi daha kurulmuş ve büyükşehir belediyelerinin sınırları bütün ili kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu düzenleme ile büyükşehirlerdeki il özel idareleri, belde belediyeleri, köyler ve bucak idareleri kapatılmıştır. Türkiye’de yerel yönetimler alanındaki düzenlemelerde kamu hizmeti sunumunda etkili olamayan ve/veya küçük yerel yönetim birimleri kapatılarak daha büyük yerel yönetim birimlerine yetki ve görevler devredilmiştir. Bununla birlikte büyükşehirlerdeki taşra teşkilatı olan bucak idareleri de kapatılmıştır. Bucak idarelerinin de kamu hizmeti sunumunda etkili olamayan merkezi yönetimin küçük taşra teşkilatı birimi olduğu görülmektedir.

Türkiye’de büyükşehir örgütlenmesinde diğer merkez ve yerel yönetim birimlerinin aleyhine yapılan değişikliklerin yerellik ilkesine aykırı olduğu konusunda değerlendirmeler de yapılmaktadır. Buna göre, yerellik ilkesi ile hizmetlerin halka en yakın idari birimler tarafından yapılması önerilmektedir. Ancak yapılan değişiklik, halka yakın idari birimleri kapatarak büyükşehirlere yetki ve görev devri yapmaktadır. Böyle bir düzenleme hizmetin halktan uzaklaşması olarak yorumlanmaktadır (Çukurçayır, 2012: para. 4).

Üçüncü ortak özellik olan yerel yönetimlerin yetki ve mali özerkliklerinin artırılması ve merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki denetimini sınırlandırılmasına paralel düzenlemelerin yeni yerel yönetim yasalarıyla ve bu yasalarda yapılan değişikliklerle kabul edildiği görülmektedir. Özellikle merkezi yönetimin yerel yönetimler üzerindeki denetiminin önemli ölçüde sınırlandırıldığı görülmektedir. Bu konuda merkezi yönetimin yerindelik denetimi yapabilmesinin oldukça sınırlandırıldığı, hukukilik denetimi ile idari vesayetin düzenlendiği görülmektedir.

Dördüncü ortak özellik olan, yerel yönetimler konusundaki farklı yasal düzenlemelerin birleştirilerek ortak bir yerel yönetim çerçeve yasası oluşturulması konusunda Türkiye’de Avrupa ülkelerine paralel bir gelişme yaşanmamıştır.

Yerellik ilkesinin Türkiye gibi üniter devletlerde uygulanıp uygulanamayacağı konusunda tartışmalar (Barlas & Karagöz, 2007: 167-168; Mengi, 1998: 55) yaşanmaktadır. Ancak bu tartışmalara rağmen Türkiye’de üniter devlet örgütlenmesi içerisinde yerellik ilkesinin belli ölçüde uygulama alanı bulduğu görülmektedir. Yerellik ilkesinin uygulanmasında Avrupa Birliği’nde olduğu gibi ilkenin yönetim ile

birey/toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen bir ilke olarak değil de, yönetime yönelik bir ilke olarak anlaşıldığı görülmektedir. Bu anlayış biçiminin üniter devletlere daha uygun olduğu görülmektedir.

Yerellik ilkesi ile federalizm arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Yerellik ilkesinin federal devletlerde uygulanması daha kolay gerçekleşmektedir. Ancak üniter devlet yapıları da yerellik ilkesine göre örgütlenebilirler. Çünkü federalizm bir devlet yapısıdır, yerellik ise, görev ve yetki paylaşımında başvurulabilecek bir yöntemdir (Mengi, 1998: 55; Özcan, 2004: para.69). Yerellik ilkesinin bir görev ve yetki paylaşımında bir yöntem olarak değerlendirilmesi durumunda üniter devletler açısından bir sorun olarak görülmeyebilir.

Yerellik ilkesine göre yerel idari birimler kamu hizmetlerinin yürütülmesinde önceliklidir. Ancak kamu hizmeti, yerel idari birimler tarafından etkin bir şekilde gerçekleştirilemezse merkezi yönetimin devreye girmesi söz konusu olacaktır. Görülmektedir ki, yerellik ilkesi merkezi yönetimi dışlamış değildir. Merkezi yönetimde yönetsel sistemin önemli bir parçası olarak görülmektedir. Bu nedenle yerellik ilkesi, üniter devletin tasfiye edilmesi sonucunu doğurmayacağı değerlendirilmektedir (Bilecen, 2009: 7).

5. YERELLİK İLKESİNE İLİŞKİN ELEŞTİRİLER

Yerellik ilkesinin Avrupa Birliği’nin bütünleşme sürecinde yeniden gündeme gelmesi, ilkenin eleştirilere açılmasını sağlamıştır. Avrupa Birliği antlaşmalarında ilkenin net olarak düzenlenmemesi, belirsiz ifadelerle açıklanmaya çalışılması olumsuz eleştirilerin daha da artmasına neden olmuştur.

Üniter devletlerde yerellik ilkesinin uygulanmasının kolay olmadığı (Bilecen, 2009: 7), siyasal ve bölgesel sorunlara neden olacağı (Barlas-Karagöz, 2007: 167-168), önemli yapısal sorunlara yol açacağı, ülkenin bölünmesine neden olacağı (Güler, 2003: 17) gibi konular üzerinde tartışmalar bulunmaktadır. Bu konudaki görüşlerden ilki, Avrupa Birliği’nde üniter yapıda olan Fransa, İngiltere, Hollanda gibi ülkelerde yerellik ilkesinin uygulanmasının mümkün olduğunu ve yönetsel sistemin yeniden yapılanmasında etkili bir rol üstlendiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla bu yaklaşım, üniter devletlerde yerellik ilkesinin uygulanamayacağı, bölgeselleşmeye yol açacağı ve böylelikle ülkenin bölünmesine yol açacağı eleştirilerini yerinde görmemektedir (Arıkan, 2004: 45; Karaarslan, 2007: 105; Özel, 2000: 33). Ancak buna karşı olan görüş ise; federal devletlerde yerellik ilkesinin uygulandığı ve ilkenin federal devlet örgütlenmesine daha uyumlu (Apan, 2006: 39) bir yapısının olduğunu ifade ederek üniter devletlerde yerellik ilkesinin uygulanmasının zamanla bölgesel yönetimlere yol açacağı (Barlas & Karagöz, 2007: 158) ve giderek bölgesel yönetimlerin birer federe devlet statüsüne kavuşacağı eleştirisini yöneltmektedir. Keza Avrupa Birliği’nin bütünleşme sürecinde bölgesel yönetimlerin oluşması yönünde adımlar attığı görülmektedir. Bu amaçla, üniter devlet yapılanmasına sahip olan Fransa, 1982 reformu ile ademi merkezileşme süreci yaşamıştır. 1982 reformu ile bölge Fransa’da bir yerel yönetim birimi haline getirilmiştir. Böylelikle Fransa’da belediye, il ve bölge olmak üzere üç yerel yönetim birimi oluşmuştur (Uzun, 2010: 317-318). Fransa 1982 reformuyla üniter

devlette ademi merkezleşme adımlarını atarken 2003 reformu ile Anayasasındaki “üniter devlet” ifadesini çıkarmış, yerine “Cumhuriyet yerinden yönetim ilkesine göre örgütlenir” cümlesini eklemiştir. Hatta Fransa’da oluşturulan bölgesel yönetimlere 2003 reformu ile yasama yetkisi de verilerek federal sisteme oldukça yaklaşılmıştır. Böylelikle Fransa bölgeler düzeyinde kurulması planlanan federal yapıdaki Avrupa Birliği sistemine doğru adımlar atmaktadır (Arıkan, 2004: 39,44) Başlangıçta üniter devlet olan İtalya, Belçika, İspanya, Portekiz’de iç ve dış dinamiklerin etkisiyle bölgesel devlete doğru bir süreç yaşamışlardır. İngiltere’de de son yıllarda bölgeselleşmeye doğru adımlar atılmaktadır (Karaarslan, 2007: 58-59). Avrupa Birliği’nin kabul edilen antlaşmalarla yerellik ilkesini uygularken, üye devletlerden bölgesel ve yerel yönetimlere yetki ve görev aktarımı yapılırken bu esnada üye devletlerin yetkilerinin Birlik lehine daraltılabileceği de Maastricht Antlaşmasıyla kabul edilmiştir (Güler, 2000: 26). Bu gelişmeler geleceğin Avrupası’nda üye devletlerin etkinliğini kaybettiği, Birlik-bölgeler-yerel yönetimler şeklinde bir kademelenmeye geçileceğini göstermektedir. Bunu ifade etmek üzere geleceğin Avrupası bir bölgeler Avrupası olarak nitelendirilmektedir (Arıkan, 2004: 43-44). Dolayısıyla Avrupa Birliği uygulamasında, yerellik ilkesinin üye devletleri bölgesel yönetimler oluşturarak dönüştürdüğü görülmektedir.

Yerellik ilkesi ile ilgili diğer bir eleştiri, ilkenin anlaşılmasında birtakım farklılıkların olmasıdır (Özel, 2000: 40). Bu farklılıklardan ilki; yerellik ilkesinin yönetime yönelik bir ilke olması ile yönetim ile vatandaş arasındaki ilişkileri düzenlemeye yönelik bir ilke olması konusunda kendisini göstermektedir (Özel, 2000: 28). Bu konudaki görüşlerden biri yerellik ilkesini, yönetsel düzeyler arasında halka en yakın yönetsel birimlerin tercih edilmesi (Canatan, 2001: 39) olarak anlamaktadır. Diğer görüş ise; birey, aile, sivil toplum kuruluşları gibi toplumsal düzeyler tarafından gerçekleştirilebilen işlerde yönetimin müdahale etmemesi, ancak bireyden başlamak üzere toplumsal düzeyler tarafından yapılamayan işlerde yönetimin müdahalesini savunmaktadır. İkinci farklılık ise, halka en yakın yönetsel düzey tarafından etkin ve ekonomik olarak yapılamayan hizmetler konusunda üst yönetsel düzeylerin müdahalesine ilişkindir. Bu konuda da birinci görüş, halka en yakın yönetsel düzey tarafından etkin ve ekonomik olarak yapılamayan hizmetlerin bir üst yönetsel kademeye devredilmesini öngörmektedir. İkinci görüş ise, halka en yakın yönetsel düzey tarafından etkin ve ekonomik olarak yapılamayan hizmetlerde üst yönetsel düzeyin müdahale etmesini fakat bu müdahalenin yapılamayan işle sınırlı olması ve yardım edildikten sonra üst yönetsel düzeyin geri çekilmesini (Canatan, 2001: 39; Özel, 2000: 29) ifade etmektedir. Bu görüş, alt yönetsel düzey ile üst yönetsel düzey arasında bir yetki ve görev devrini kabul etmemektedir. İkinci farklılık konusunda kademeli bir yaklaşımın da savunulduğu görülmektedir. Bu yaklaşıma göre, halka en yakın yönetsel düzey tarafından gerektiği gibi yapılamayan hizmetlerde bir üst yönetsel düzey yardım etmeli, fakat bu yardım alt yönetsel düzeyin girişim yeteneğini yeniden geliştirmesine de destek olmalı ve yardım yapıldıktan sonra geri çekilmelidir. Ancak bu yeterli olmazsa ya da olanaklı değilse, o zaman yetkinin nihai üstlenimi söz konusu olmalıdır (Özel, 2000: 30).

Avrupa Birliği yerellik ilkesine ilişkin kabul ettiği hukuki metinlerde, bu ilkeyi bir yönetsel ilke olarak kabul etmekte ve yönetsel düzeyler arasında yetki ve görev paylaşımını bu ilkeye dayandırmaktadır.

Ancak yerellik ilkesinin düşünsel temellerinde, yönetim ile vatandaş arasındaki ilişkileri düzenlemeye yönelik bir ilke olarak kabul edildiği görülmektedir. Buna göre halka en yakın yönetsel düzey, bizzat halk tarafından işin yapılamaması durumunda devreye girmelidir (Bozkurt & Özcan, 2001: 8). Sonuç olarak, Avrupa Birliği’nin yerellik ilkesini sadece yönetime yönelik bir ilke şeklinde sınırlı olarak kabul ettiği görülmektedir (Özel, 2000: 31).

Yerellik ilkesi gündemde ve tartışılıyor olmasına rağmen yine de farklı yorumlara açık olması, ilkenin uygulanmasında bazı sorunlara yol açabilir (Apan, 2006: 34; Özel, 2000: 31). Bu açıdan merkezi yönetim, bölgesel yönetim ve yerel yönetimler arasında yetki ve görev paylaşımı açısından yerellik ilkesi farklı yorumlanmaya oldukça elverişli bir ilkedir. Halka yakın yönetsel birimler, yerellik ilkesinin kendilerine görev verdiğini ifade ederek kamu hizmetlerinin sunumunda daha büyük bir rol almak isteyebilirler. Ancak merkezi, bölgesel ve bir üst düzey yerel yönetimler de etkinlik ve ekonomi boyutunu gündeme getirerek halka daha yakın olan yönetsel birimler aleyhine yetki ve görev alanlarını genişletmek isteyebilirler. Yerellik ilkesinin bu farklı yorumlara açık olması; daha uzun süre politik tartışmalara konu olacağını ve değişik politik amaçlara hizmet edeceğini göstermektedir (Bozkurt & Özcan, 2001: 10).

Yerellik ilkesi ile birlikte, merkezi yönetimin yerel düzeyde yapılabilecek nitelikteki kamu hizmetlerini yerel idari birimlere devretmesi öngörülmektedir. Yerel idari birimlerin kamu hizmetlerini yürütmesinin merkezi yönetime göre daha yararlı olduğu çeşitli boyutlarıyla dile getirilmektedir. Ancak kamu hizmetlerinin yürütülmesinde merkezi yönetim ve yerel idari birimlerin birbirine göre karşılaştırmalı üstünlüklerinin olduğu bilinmektedir. Bu nedenle, kamu hizmetlerinin sunumunda yerel idari birimlerin merkezi yönetime göre çok daha başarılı olacağı beklentisi, Türkiye’nin yerel idari tecrübelerine aykırıdır. Hatta karşılaştırmalı zayıf yönleri açısından yerel idari birimler, merkezi yönetime göre daha başarısız olabilirler. Diğer taraftan yerel idari birimlerin merkezi yönetime göre üstün olduğu yönlerinin yerellik ilkesinin uygulanması sonucunda ortaya çıkmasının mutlak olmadığı öngörülebilir. Yerel idari birimlerin merkezi yönetime göre üstün özelliklerinin ortaya çıkması da bazı koşulların oluşmasına bağlıdır. Bu koşullar oluşmadığında beklenen yararların ortaya çıkmama olasılığı yüksektir.

Yerel yönetimlerin demokratikliğine duyulan mutlak güven de eleştiri konusu olmuştur. Buna göre yerel yönetimler, yerel halkın yönetime katılımını sağlayarak demokrasiyi geliştirme işlevi gösterirken, diğer yandan yerel tiranlığı ve despotizmi de ortaya çıkarabilecek bir etki göstermesi olasılıklar arasındadır (Olgun, 2007: 111).

Yerellik ilkesi iki yönlü bir ilkedir. Bunlardan birincisi, yukarıdan aşağıya doğru; ikincisi ise, aşağıdan yukarıya doğrudur. Aşağıdan yukarıya yönlü yerellik ilkesi ile merkezi yönetimin yerel idari birimlerin yedeği, ikamesi olduğu bir yapı anlaşılır. Yerellik ilkesinin yukarıdan aşağıya doğru olan yönü ise merkezi yönetimin yerel idari birimler tarafından gerektiği gibi yapılamayan kamu hizmetlerini kendi kontrolüne almasıdır. Yerellik ilkesinin bu ikinci yönü, merkezi yönetimin yetkileri yerel idari birimlere bırakmak yerine daha fazla yetkiyi merkezde toplaması olasılığını bünyesinde barındırması nedeniyle eleştirilmektedir (Özcan, 2004: para. 54).

Merkezden yerele yetki ve görev devrinin yerel düzeyde de beklentilerin gerçekleşmemesi nedeniyle bazı sorunlara yol açması olasıdır. Bu sorunlardan biri yerelde merkeziyetçilik olarak adlandırılabilir bir gelişmenin yaşanmasıdır. Yerel düzeyde halka en yakın idari birimlerin kamu hizmetlerinin sunumunda rol alması, ölçek sorunu nedeniyle hizmetlerin etkili, ekonomik ve verimli sunulmamasına yol açması olasıdır. Bu durumda halka en yakın birimden bir üst birime, oradan daha üst birime yetki ve görevlerin devri söz konusu olabilir. Bu gelişme, bürokratik yapının doğal özelliklerinden biri olan yetki ve görevlerin en üst birimde toplanarak yerelde merkeziyetçiliği ortaya çıkarabilir.

Yerelde merkeziyetçiliğin bölgeselleşmeye yol açması ya da bölgede merkeziyetçiliğin ortaya çıkmasına yol açması da olasılıklar arasındadır. Halka en yakın idari birimlerin kamu hizmetlerini gereği gibi yürütememesi durumunda üst birimlere yetki ve görevlerin devri zamanla bölge düzeyinde hizmetlerin ele alınması düşüncesini ortaya çıkarabilir. Bu düşüncenin zamanla bölgesel düzeyde örgütlenmeye gitmesi olasıdır. Yine bölgesel düzeyde örgütlenmenin yerelde merkeziyetçilik ile birlikte, yetki ve görevlerin bölgesel düzeyde toplanarak bölgesel merkeziyetçiliğe de dönüşmesi olasıdır (Güler, 2000: 23).

6. SONUÇ

Küreselleşmeyle birlikte ulus devletin bazı yetki ve görevleri uluslararası kuruluşlara devredilirken bazı yetki ve görevlerin ise devlet altı yönetimlere devredildiği görülmektedir (Sezer & Vural, 2010: 214). Bu süreçte küreselleşmeyle birlikte yerelleşme yaşanmaktadır. Küreselleşme sürecinde yerelleşme, ulus devletleri küreselleşmeye engel olmaktan çıkarmaya yönelik bir adım olarak ta değerlendirilmektedir (Keleş, 1995: 3; Karakılçık & Özcan: 2005: 5).

Büyük siyasal güç oluşturan devletlerin az gelişmiş/gelişmekte olan ülkelerde bölünmeyi, parçalanmayı körüklemekte oldukları iddia edilmektedir. Bu amaçla, küreselleşme/ bölgeselleşme/ yerelleşme ve yerellik ilkesi gibi kavramlar/süreçlerle bu parçalanmanın düşünsel kurgusunu oluşturdukları savunulmaktadır. Ancak, bu iddialar halkın iradesinin ve yönetime katılmasının önünde bir engel oluşturmamalıdır. Halkın iradesine dayanmayan yönetimlerin sağlam ve iyi işleyen bir yönetsel yapı kurabilmeleri pek mümkün görülmemektedir. Bu nedenle yerelleşmeyi güçlendirmek, demokratik gelişme açısından önemlidir. Yerel halkın yerel sorunların çözümü için yönetime katılmasının hem idari hem de siyasal yararları bulunmaktadır (Keleş, 1995: 3).

Halkın yönetime katılımı açısından bakıldığında, merkeziyetçi yönetim anlayışının halkla yönetim arasına mesafeler ve engeller koyduğu görülmektedir. Merkeziyetçi yönetimde halkın seçimler dışında iradesini belirtmesi olanağı sınırlıdır. Ayrıca seçimlerde belli bir yönde oy kullanan bireylerin oy verdiği partinin/adayın bütün kararlarını desteklemesi beklenemez. Bu durumda bireylerin sadece seçimlerle sınırlı katılımı; yönetilenlerin siyasi ve idari otorite karşısında aciz kalması, alınan kararlarda halkın taleplerinin dikkate alınmaması, kamuoyu denetiminin eksik kalması ve yerel hizmetlerin gerektiği gibi yürütülmemesi gibi önemli sorunlara yol açabilir (Önder, 2013: 315). Bu bağlamda yerel düzeyde

gerçekleştirilecek halk katılımı, toplumdan kopuk bir yönetimin olumsuz etki ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yardımcı olabilir (Görmez, 1987: 134, 137). Yerel düzeyde halkın katılımı, yerellik ilkesi uygulanarak hizmetin halka en yakın kuruluşlar tarafından yürütülmesi ile daha kolay gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

Aldanmaz, O. (2010). İnsan onuru ışığında kişisel özerklik ve yerellik ilkesi. Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1-2, 79-109.

Apan, A. (2006). AB mevzuatında yerellik ilkesi. Türk İdare Dergisi, 450, 29-42.

Arıkan, Y. E. (2004). Bütünleşen avrupa'da yerel yönetimler. Görüş, Mart, 38-51.

Arsava, F. (2009). Lizbon sözleşmesi-reform sözleşmesinin önemli unsurları. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11, 1457-1479.

Aydın, A.H. & Taş, İ.E. (2012). Türkiye'de yeni yerel yönetim yasalarında yerel özerklik. Yerel Siyaset, 21, 22-30.

Aykaç, B. (1999). Türkiye'de kamu yönetiminin küçültülmesi, yerel yönetimler ve yerel demokrasinin amaçları. Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, 99, 1-12.

Barlas, E. & Karagöz, B. (2007). Subsidiarite ilkesi: kavramsal bir çerçeve. Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 1, 155-174.

Bilecen, H. (2009). Neo-liberalizm ve yerel yönetimler ekseninde subsidiarite ilkesine bir bakış: avrupa birliği örneği. Erişim Tarihi: 05.02.2012 <http://www.usakgundem.com>.

Bozkurt, E. & Özcan M. (2001). Subsidiarite ilkesi (ikincillik ilkesi) ve avrupa birliği bütünleşme sürecine etkisi üzerine bir değerlendirme. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 1, 1-21.

Canatan, B. (2001). Düşünce tarihinde, kamu hukukunda, avrupa birliği'nde yerellik ilkesi, Ankara: Galerî Kültür Yayınevi.

Coşkun, G.B. (2007). Althusius ve yerindenlik ilkesinin kökenleri. İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi, 37, 1-16.

Çukurçayır, M. A. (2012). Büyükşehir yasa tasarısı idare sistemini tamamen değiştiriyor. Zaman Gazetesi 18.10.2012. <http://www.zaman.com.tr>, Erişim Tarihi:25.07.2013.

Demir, H. & Karakütük, M. (2003). Yerel yönetimler ve hizmette yerellik: subsidiarite ilkesi. Bilgi, 2, 65-77.

Demirci, B. (2007). Hizmette halka yakınlık (subsidiarity) ilkesinin AB'de algılanışı ve son reform çalışmaları bağlamında türk kamu yönetimi sistemine yansımaları. İçinde Ş. Aksoy, Y. Üstüner (ed.), Kamu Yönetimi: Yöntem ve Sorunlar, Ankara: Nobel Yayınları.

Görmez, K. (1987). Mahalli idareler ve demokrasi. Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 3(1-2).

Görmez, K. (2005). Küreselleşme ve yerelleşme. İçinde K. Görmez (ed.), Küreselleşme ve Yerelleşme. Ankara: Odak Yayınevi.

Güler, B.A. (2000). Yerel yönetimleri güçlendirmek mi? ademi merkezîyetçilik mi? Çağdaş Yerel Yönetimler, 2, 14-29.

Güler, B.A. (2003, Nisan). Kamu yönetimi temel kanunu tasarısı. İzmir Barosunda Sunulan Konferans Bildirisi. Erişim Tarihi: 11.04.2007, <http://www.birgulaymanguler.net/files/pdf/izmirbaro.pdf>.

Güllüce, İ. (2004). Merkezi idare ile yerel yönetimler arasındaki görev bölüşümü nasıl olmalıdır?. Yerel Yönetimler, Desantralizasyon ve Azerbaycan Belediyeleri (Uluslararası Sempozyum Bildirileri Kitabı), Bakü: Belediyecilik Araştırmaları Merkezi Yayınları.

Inman R. P. & Rubinfeld D. L. (1998). Subsidiarity and the european union. Erişim Tarihi: 05.04.2012, http://www.nber.org/papers/w6556.pdf?new_window=1.

Karaarslan, M. (2007). Türkiye’de yerel yönetimler reformu bağlamında yerel yönetimlerin özerkliği ve denetimi. Ankara Üniversitesi SBE Kamu Hukuku ABD Doktora Tezi.

Karakılıçık Y. & Özcan A. (2005). Yerellik (subsidiarite) ilkesinin türk yerel yönetim dizgesinde uygulanabilirliğinin irdelenmesi. Çağdaş Yerel Yönetimler, 4, 5-30.

Kaya, E. & Şentürk, H. (2007). Muhafazakar demokraside yerel yönetim vizyonu. Yerel Siyaset Dergisi Kitap Eki. <http://erolkaya.com/wp-content/uploads/md.pdf>, Erişim Tarihi: 25.06.2013

Keleş, R. (1995). Hizmette halka yakınlık (subsidiarity) ilkesi ve yerel yönetimler. Çağdaş Yerel Yönetimler, 1, 3-14.

Kerman, U. (2009). Avrupa birliği: yerel ve bölgesel yönetimler. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 1, 273-286.

Keser, H. (2004, Aralık). Avrupa bütünleşme sürecinde yerel yönetimler. Yerel Yönetimler Kongresi, Biga.

Koçdemir, K. (2000). Avrupa birliği hukuku ve mahalli idareler. Türk İdare Dergisi, 426.

Maccormick, N. (1997). Democracy, subsidiarity and citizenship in the european commonwealth. Law and Philosophy, 16, 331-356.

Mengi, A. K. (1997). Federal almanya’da yerel yönetimler. Çağdaş Yerel Yönetimler, 4.

Mengi, A. K. (1998). Avrupa birliğinde bölgeler karşısında yerel yönetimler, Ankara: İmaj Yayıncılık.

Metin, Y. & Altan, Y. (2011). Lizbon antlaşması sonrasında subsidiarite ilkesi. Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 3, 131-147.

Olgun, H. (2007). Türkiye’de büyükşehir belediyelerine küre-yerelleşme (glocalization) ve yerellik (subsidiarity) kavramları çerçevesinde bir bakış. Sosyoekonomi, Ocak-Haziran, 1, 109-118.

Ökmen, M. & Canan K. (2009). Avrupa birliği’ne üyelik sürecinde türk kamu yönetimi. Yönetim ve Ekonomi, 1, 139-171.

Önder, Ö. (2013). Yerelleşme ve yerel demokrasinin güçlendirilmesi bağlamında yerel katılım. Uluslararası Yönetim, İktisat ve İşletme Dergisi, 18, 311-326.

Özcan, M. (2004). Subsidiarite ilkesinin avrupa birliğinde uygulanması ve yerel yönetimler bağlamında türkiye’de uygulanabilirliği üzerine bir değerlendirme. <http://okul.selyam.net/docs/index-18060.html>, Erişim Tarihi: 25.07.2013.

Özel, M. (2000). Kamu yönetiminde yeni bir örgütlenme ilkesi: yerellik (subsidiaritaet). Çağdaş Yerel Yönetimler, 3, 25-43.

Resmi Gazete. (29.12.2007). Anayasa Mahkemesi Kararı. Esas:2005/95, Karar: 2007/5.

Sezer, Ö. (2007). Hizmette halka yakınlık ilkesi ve yerelleşmeye etkisinin türkiye'de yerel yönetim reformları açısından değerlendirilmesi. *Yerel Siyaset*, 13, 22-27.

Sezer, Ö. & Vural, T. (2010). Kamu hizmetlerinin sunumunda devletin değişen rolü ve merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında yetki ve görev paylaşımı. *Maliye Dergisi*, 159, 203-219.

Tekeli, İ. & İlkin, S. (2000). Küreselleşme ulus devlet etkileşimi bağlamında ab-türkiye ilişkilerinin yorumlanması. *Doğu Batı*, 10.

Uzun, T. (2010). Siyasal rejimler ve yerel katılım karşılaştırmalı bir değerlendirme. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 20, 295-330.

Yeniay, A. (2011). Avrupa birliği'nde yetki ikilemine çözüm: yerindelik ilkesi. Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler ABD Yüksek Lisans Tezi.

Yeter, E. (1997). Türk devlet yapısında belediyelerin hukuki statüleri ve avrupa birliğinin yerel yönetimlere etkisi ışığında değerlendirmeler. *Türk İdare Dergisi*, 17.

Yılmaz, G. (2005). Türkiye'de hizmette yerellik ilkesine duyarlılık. *Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*. 1, 137-142.

Zeyrekli, S. & Ekizceleroğlu, R. (2007). Avrupa birliği bağlamında hizmette yerellik (subsidiarite) ilkesi ve ilkenin türkiye açısından ele alınışı. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 3, 29-48.

Yrd. Doç. Dr. Fatih KIRIŞIK

Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden lisans (1998), Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda yüksek lisans (2002), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı’nda doktora (2008) eğitimini tamamladı. Halen Dumlupınar Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü’nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır.

İletişim Detayları

Yrd.Doç.Dr. Fatih KIRIŞIK
Adres: Dumlupınar Üniversitesi
İİBF Kamu Yönetimi Bölümü
Evliya Çelebi Yerleşkesi / Kütahya
Tlf: 505 314 37 07
E-Posta: fatihkrsk@gmail.com

Namık Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Metinleri

Namık Kemal University Papers on Social Science

No: 04/2013

A Review of Empirical Studies On Relationship Marketing

Ayşegül DONMAZ – Emine Mediha SAYIL – Ayşe AKYOL

No: 03/2013

İktisadi Kalkınma Kuramlarına Eleştirel Yaklaşım

E. Recep ERBAY – Miray ÖZDEN

No: 02/2013

Karbondioksit (CO2) Emisyonu ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkeler İçin Panel veri Analizi

Sinan SARISOY – Fazlı YILDIZ

No: 01/2013

Effects of Business Ethics in Ahi Community on Management Mentality

Köksal BÜYÜK – Uğur KESKİN

No: 06/2012

Comparison of the Economical Indicators of Turkey and European Union States via Decision Tree Method

Dilek ALTAŞ – Vildan GÜLPINAR

No: 05/2012

İlişki Katsayılarının Karşılaştırılması: Bir Simülasyon Çalışması

Dilek ALTAŞ - E. Çiğdem KASPAR - Özlem ERGÜT

No: 04/2012

Socio-Ecological Characteristics of the Dairy Industry in Tijuana, Baja California, Mexico

O. Alberto POMBO - Lilia Betania VAZQUEZ GONZALEZ

No: 03/2012

Kamuda Grevsiz Toplu Sözleşmenin ILO Normlarına Uyumu Ve Grev Hakkı Kapsamında Asgari Hizmetler Yaklaşımı

Ayhan Görmüş

No: 02/2012

Does Central Bank of Republic of TURKEY React to Asset Pices?

Ertuğrul Üstün Geyik

No:01/2012

Emlak Yönetiminde Gayrimenkul Değerlerine Etki Eden Faktörlerin Analizi

Harun Hurma – Ahmet Kubaş – İ. Hakkı İnan

No: 06/2011

Küresel Finansal Krizin Kökenleri Üzerine Bir Değerlendirme

Oktay Salih Akbay

No: 05/2011

An Empirical Study to Model Corporate Failures in Turkey: (MARS)

Mehmet Sabri Topak